Sprawozdanie z IV Kongresu Towarzystw Naukowych
Lublin, 26-27 października 2026 r.

W dniach 26-27 października 2026 r. w Akademickim Centrum Kultury i Mediów UMCS „Chatka Żaka" w Lublinie obradował IV Kongres Towarzystw Naukowych pod hasłem „Towarzystwa naukowe w polityce naukowej państwa". W obradach wzięło udział blisko 200 przedstawicieli towarzystw naukowych z całego kraju.

Organizatorami Kongresu byli: Rada Towarzystw Naukowych przy Prezydium Polskiej Akademii Nauk, Polskie Towarzystwo Komunikacji Społecznej, Lubelskie Towarzystwo Naukowe oraz Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej. W skład Komitetu Honorowego weszli: prof. dr hab. Radosław Dobrowolski, rektor UMCS; ks. prof. dr hab. Mirosław Kalinowski, rektor KUL; prof. dr hab. Bogumiła Kaniewska, przewodnicząca KRASP; prof. dr hab. Marek Konarzewski, prezes PAN; prof. dr hab. Krzysztof Kowalczyk, rektor UP w Lublinie; prof. dr hab. inż. Zbigniew Pater, rektor Politechniki Lubelskiej; prof. dr hab. n. med. Wojciech Załuska, rektor UM w Lublinie. Pracami Rady Programowej i Komitetu Organizacyjnego kierowała prof. dr hab. Iwona Hofman, przewodnicząca RTN przy Prezydium PAN.

Tematyka Kongresu wiązała się bezpośrednio ze staraniami Rady o uznanie podmiotowości towarzystw naukowych w nowelizowanej ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Kongres był kontynuacją debaty rozpoczętej 25 maja 2026 r. podczas sympozjum „Podmioty szkolnictwa wyższego i nauki. Towarzystwa naukowe" z cyklu „Ministerialne Forum Debaty Akademickiej". Obrady przebiegały w formie czterech sesji plenarnych prowadzonych jako dyskusje eksperckie z udziałem respondentów i pytaniami z uczestników Kongresu.

Po uroczystym otwarciu prof. dr hab. Iwona Hofman wygłosiła wystąpienie programowe pt. *Status i potencjał towarzystw naukowych w Polsce*. Wskazała trzy cele Kongresu: zademonstrowanie towarzystwom ich siły, lepsze wzajemne poznanie się środowiska oraz wzmocnienie pozycji Rady jako reprezentanta towarzystw wobec ministerstw. Przewodnicząca przypomniała, że pojęcie towarzystwa naukowego nie funkcjonuje w polskim prawie. Towarzystwa działają na podstawie ustawy Prawo o stowarzyszeniach z 1989 r., a projekt odrębnej ustawy o towarzystwach naukowych nie spotkał się z zainteresowaniem. Rada zabiega o zmiany w ustawie o szkolnictwie wyższym i nauce oraz w rozporządzeniach ministerstwa właściwego do spraw nauki, m.in. o udział ekspertów towarzystw w ocenie czasopism, ewaluacji i popularyzacji nauki.

Sesja I: Społeczny ruch naukowy w polityce naukowej państwa
W dyskusji, którą moderował dr hab. Andrzej Kansy (Towarzystwo Naukowe Płockie), udział wzięli: dr Karolina Zioło-Pużuk, Sekretarzyni stanu w MNiSW; dr Dorota Olko, posłanka na Sejm RP i przewodnicząca Podkomisji stałej do spraw nauki i szkolnictwa wyższego; prof. dr hab. Piotr Tuleja (Polskie Towarzystwo Prawa Konstytucyjnego); dr hab. inż. Zbigniew Kruszewski (Towarzystwo Naukowe Płockie) oraz prof. dr hab. Iwona

Hofman. Respondentami byli prof. dr hab. Wojciech Iwańczak (TNW) i prof. dr hab. Jarosław Kaba (Polskie Towarzystwo Nauk Weterynaryjnych).

Minister Karolina Zioło-Pużuk podkreśliła, że towarzystwa naukowe są ważnym elementem wspierania polityki naukowej państwa. Zapowiedziała, że w 2027 r. ministerstwo zamierza znowelizować rozporządzenie o ocenie czasopism naukowych tak, aby obok komitetów naukowych PAN mogli w niej uczestniczyć eksperci wskazani przez Radę Towarzystw Naukowych.

Posłanka Dorota Olko oceniła, że uchwalenie odrębnej ustawy o towarzystwach naukowych jest mało realne. Zaproponowała strategię małych kroków, począwszy od ustawowego zdefiniowania Rady Towarzystw Naukowych jako instytucji przedstawicielskiej.

Sesja II: Towarzystwa naukowe jako płaszczyzna międzypokoleniowego dialogu
Sesję moderowała prof. dr hab. Iwona Beń-Skowronek (Polskie Towarzystwo Pediatryczne). O udziale młodych badaczy w społecznym ruchu naukowym dyskutowali prof. dr hab. Piotr Kostyło (Polskie Towarzystwo Pedagogiczne), dr Anna Yezhova (Polskie Towarzystwo Komunikacji Społecznej), dr Agata Kobyłka (Stowarzyszenie Młodych Naukowców) oraz przedstawiciele Krajowej Reprezentacji Doktorantów i Parlamentu Studentów RP: adw. Paweł Marczak, wiceprzewodniczący i Członek Zarządu ds. Prawnych oraz Paweł Zdybel, wiceprzewodniczący PS RP. Respondentami byli prof. dr hab. inż. Jerzy Barglik (Akademia Inżynierska w Polsce) i dr hab. Renata Jakubczuk (Akademickie Towarzystwo Romanistów Polskich „Plejada").

Pierwszy dzień obrad zamknęła prezentacja nowego wydania *Słownika towarzystw naukowych w Polsce*, którą przedstawili dr hab. Krzysztof Walczak i dr Bogumiła Celer (Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk). Opracowanie zostało przygotowane przez Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk i Instytut Interdyscyplinarnych Badań Historycznych Uniwersytetu Kaliskiego pod redakcją Krzysztofa Walczaka i Tadeusza Majsterkiewicza. Słownik jest dostępny bezpłatnie na stronie internetowej www.ktnp.org.pl/słownik. Badania prowadzone przy aktualizacji Słownika wykazały, że w Polsce działa ponad 550 towarzystw naukowych.

Sesja III: Rola towarzystw naukowych w komunikacji naukowej
Drugiego dnia obrad dyskusję o czasopismach, wydawnictwach i popularyzacji nauki moderowała dr hab. Agnieszka Budzyńska-Daca (Polskie Towarzystwo Retoryczne). Panelistami byli: prof. dr hab. n. med. Janusz Andres (Polskie Towarzystwo Anestezjologii i Intensywnej Terapii), prof. dr hab. Dorota Jelonek (Naukowe Towarzystwo Informatyki Ekonomicznej), prof. dr hab. Robert Litwiński (Polskie Towarzystwo Historyczne), prof. dr hab. Robert Pietrzak (Polskie Towarzystwo Chemiczne) oraz mgr inż. Magdalena Borek-Daruk (Federacja Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych NOT). Respondentami byli dr hab. Arkadiusz Lewicki (Polskie Towarzystwo Badań nad Filmem i Mediami) i dr hab. Agnieszka Stępińska (PTKS).

Po zakończeniu sesji Wojciech Norkowski przedstawił Program Ambasadorów Kongresów Polskich jako narzędzie wsparcia towarzystw w organizacji kongresów międzynarodowych.

Sesja IV: Kreacyjna rola towarzystw naukowych w nauce i kulturze

W ostatniej sesji, moderowanej przez dr hab. Danutę Kępę-Figurę (Polskie Towarzystwo Edukacji Medialnej), udział wzięli prof. dr hab. inż. Jerzy Błażejowski (Gdańskie Towarzystwo Naukowe), dr hab. Filip Kaczmarek (Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk), dr hab. Stanisław Kunikowski (Włocławskie Towarzystwo Naukowe), prof. dr hab. Marek Sarna (Polskie Towarzystwo Astronomiczne) i dr Rafał Sikora (Polskie Towarzystwo Geologiczne). Respondentami byli dr hab. Krystyna Leszczyńska-Wichmanowska (Polskie Towarzystwo Nauk Politycznych) i dr hab. Mariusz Kolczyński (Polskie Towarzystwo Komunikacji Społecznej).

Na zakończenie obrad uczestnicy przyjęli Uchwałę IV Kongresu Towarzystw Naukowych.

Uchwała
IV Kongresu Towarzystw Naukowych
z dnia 27 października 2026 roku

Uczestnicy IV Kongresu Towarzystwa Naukowego – obradującego w Lublinie w dniach 26–27 października 2026 r. pod hasłem „Towarzystwa naukowe w polityce naukowej państwa", w czterech blokach tematycznych:

a) „Społeczny ruch naukowy w polityce naukowej państwa",
b) „Kreacyjna rola towarzystw naukowych w nauce i kulturze",
c) „Rola towarzystw naukowych w komunikacji naukowej",
d) „Towarzystwa naukowe jako płaszczyzna międzypokoleniowego dialogu"

stwierdzają, że społeczny ruch naukowy jest działaniem trwałym, który oparł się w Polsce wojnom, zmianom granic, rewolucjom i ewolucjom ustrojowym. Tym co zapewnia tę trwałość, niezależnie od okresu dziejów, jest systemem wartości i etos wyznaczony i realizowany przez społeczników – członków towarzystw naukowych i stowarzyszeń naukowo – technicznych. Najlepszą i najskuteczniejszą obroną tych wartości jest stałe przypominanie o potrzebie ich istnienia w społeczeństwie polskim, wsparte przykładami jakie przynosi wytrwała realizacja etosu akademickiego przez członków społecznego ruchu naukowego.

Uczestnicy Kongresu są przekonani, że społeczny ruch naukowy jest integralną, nierozłączną częścią systemu nauki oraz ze względu na jego znaczenie dla rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i wiedzy, należy zapewnić temu ruchowi właściwy status w systemie prawnym obowiązującym w Polsce.

Uczestnicy Kongresu apelują do władz Rzeczypospolitej Polskiej o właściwe, stosowne do potrzeb i zadań stojących przed współczesnym krajem, traktowanie w polityce rozwoju państwa, jako jeden z ważnych celów, kulturę, naukę, edukację i nierozłączną część tych dziedzin życia społeczny ruch naukowy. Bezwzględnie problemy

te powinny mieć znaczącą pozycję w długofalowej strategii rozwoju szkolnictwa wyższego do 2035 roku, jak też społeczny ruch naukowy powinien wybrzmieć w dokumencie Polskiej Polityki Naukowej.

Organizatorzy dziękują uczestnikom, panelistom, respondentom i moderatorom, a także władzom UMCS i zespołowi ACKiM „Chatka Żaka" za gościnność i pomoc w organizacji Kongresu.